

Голові спеціалізованої
вченої ради Д 41.884.04 Одеського
державного університету внутрішніх
справ
доктору юридичних наук, професору
Конопельському В.Я.

65000, м. Одеса, вул. Успенська, 1

**ВІДГУК
офіційного опонента**

**доктора юридичних наук, доцента КАРПЕНКА Миколи Івановича на
дисертацію КАВУНСЬКОЇ Анни Олександрівни
на тему: «КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ТА КРИМІНОЛОГІЧНА
ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕЗЕРТИРСТВА В УКРАЇНІ»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за
спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-
виконавче право**

1. Ступінь актуальності обраної теми.

Вивчення представленого рукопису дисертаційної роботи КАВУНСЬКОЇ Анни Олександрівни на тему: «Кримінально-правова та кримінологічна характеристика дезертирства в Україні», автореферату на зазначену тему, анотації та наукових праць здобувачки дає можливість стверджувати, що авторкою здійснено належний правовий аналіз важливих аспектів кримінально-правової та кримінологічної характеристики дезертирства в Україні, вчинених в період 2013-2022 рр., де з позицій комплексності та системності розроблено і на цій основі науково обґрунтовано заходи і пропозиції, спрямовані на запобігання його вчинення.

Дисертація являє собою рукопис, який складається із одного тому, який містить анотацію, перелік умовних позначень, вступ, 3 розділи, що містять 10 підрозділів, висновки, список використаних джерел (246 найменувань), додатки загальним обсягом 259 сторінок, з них основний текст – 189 сторінок.

У відповідності до ст. 17 Конституції України захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу. Реалізація такої функції покладається на Збройні Сили України та інші військові формування, створені відповідно до законів України. В сучасних умовах Збройні Сили України разом з іншими представниками сектору безпеки і оборони стримують збройну агресію, розпочату РФ проти України та дають гідну відсіч їй. Для забезпечення воєнної безпеки важливим елементом є беззаперечне та бездоганне дотримання військової дисципліни. Проте, як показує практика, це не завжди таким є.

З початком військової агресії РФ проти України, яка розпочалася ще у 2014 році, негативним її проявом постало зростання рівня військової злочинності (деліквентності). З аналізу загального стану й тенденцій злочинності в державі за 2013–2022 рр. аналітичні дані свідчать, що паралельно із загальною злочинністю в державі, суспільство стурбоване стрімким зростанням військової злочинності.

До 2014 р. показники військової злочинності залишалися порівняно стабільними, і в системі загальної злочинності (563 560) за 2013 р. становили 0,065% (369). Проте, лише за 2014 р. кількість вчинених в Україні військових кримінальних правопорушень зросла більше ніж в 11 разів та в середньому була майже 0,8% (4153) від загальної кількості вчинених кримінальних правопорушень (529 139). Протягом 2014 р. в системі військової злочинності стрімкого темпу зростання набуло вчинення дезертирства, що у 212 разів перевищило показники попереднього року.

З 1 січня 2014 р. до 24 лютого 2022 р. в системі загальної злочинності (3 824 164) військові кримінальні правопорушення (32 995) становили 0,86%, з них 11% – дезертирство (3619). За 10 місяців війни кількість вчинених дезертирств в українській армії у три рази перевищила показники 2014 р. (1061/3214) та в системі військової злочинності періоду дії воєнного стану (з 24.02.-31.12.2022 р.) склала 23,3% (13 766/3214).

Навіть посилення кримінальної відповідальності за вчинення військових кримінальних правопорушень у тому числі в умовах воєнного стану суттєво не вплинуло на цей показник. Тому актуальним постає питання забезпечення військового правопорядку, неухильне та бездоганне дотримання / виконання її суб'єктами елементів військової дисципліни як складової воєнної безпеки та здатності представникам сектору безпеки і оборони надійно противистояти сучасному противнику.

В різні часи проблеми кримінально-правової охорони суспільних відносин у військовій сфері перебували у колі наукових розробок як вітчизняних, так зарубіжних вчених. Проте, зважаючи на сучасні загрози національній безпеці України, питання воєнної безпеки та підтримання належного рівня військового правопорядку, у тому числі порядку проходження військової служби постали на часі.

З урахуванням вище зазначеного тема наукового дослідження КАВУНСЬКОЇ Анни Олександровни є актуальнюю та своєчасною.

До того ж актуальність роботи підкреслюється і тим, що *обрана тема відповідає загальнодержавним та відомчим пріоритетам* щодо забезпечення воєнної безпеки, військового правопорядку та забезпечення дотримання основних принципів військової дисципліни.

Дисертація виконана відповідно до Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 березня 2020 р. «Про Стратегію національної безпеки України»); Стратегії воєнної безпеки України (Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 вересня 2021 р. «Про Стратегію воєнної безпеки України»); Стратегічного оборонного бюллетеня України (Указ

Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 р. «Про Стратегічний оборонний бюлєтень України»), актів законодавства України, пов’язаних з дотриманням порядку несення і проходження військової служби та відповідає тематиці наукових досліджень Міжнародного університету бізнесу і права, Одеського державного університету внутрішніх справ «Пріоритетні напрямки розвитку реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (реєстраційний номер 0116U006773), а також науковій тематиці науково-дослідних робіт кафедри кримінального права та кримінології Одеського державного університету внутрішніх справ «Кримінально-правові, кримінологічні та кримінально-виконавчі заходи запобігання злочинності» (реєстраційний номер 0120U002156).

Авторкою вірно визначена мета дослідження та вміло сформульовані для її досягнення завдання, які спрямовані для підвищення ефективності кримінального права та кримінології у сфері військових правовідносин, пов’язаних із порядком проходження військової служби та дотриманням військової дисципліни.

Ступінь обґрутованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації та їх достовірність не викликає заперечень.

Зі змісту дисертації вбачається, що авторка дотримується обраної методології. Робота характеризується системним підходом до предмету дослідження. Відзначається вміле використання здобувачкою законодавчих актів держави, аналітичних та статистичних відомостей Єдиного державного реєстру судових рішень за 2013–2022 рр.; статистичні дані Офісу Генерального прокурора України «Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування» за 2013–2022 рр.; анкетування 186 військовослужбовців ЗС України та 82 працівників Державного бюро розслідувань і Спеціалізованих прокуратур у військовій та оборонній сфері (нині - спеціалізовані прокуратури у сфері оборони); відомча та державна статистична інформація за різні часові періоди, статистичні аналітичні дані Національної поліції України, МВС України, Офісу Генерального прокурора України, Спеціалізованих прокуратур у військовій та оборонній сфері, Державної судової адміністрації України, Верховного Суду; інформативна аналітика, яка висвітлена в бюллетенях, оглядах, наказах та інформаційних листах Міністерства оборони України та Збройних Сил України.

Обґрутованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується також критичним аналізом наявних вітчизняних учених у галузі філософії, психології, педагогіки, теорії та історії держави і права, кримінального, кримінально-виконавчого права, кримінології та інших галузей права, які стосуються проблемних питань забезпечення порядку проходження військової служби, дотримання військової дисципліни, а також виконання конституційних і статутних вимог щодо захисту суверенітету і територіальної цілісності України у зв’язку з виконанням ними обов’язків військової служби.

Заслуговує на увагу критичність аналізу наукових позицій вчених, чинних законодавчих актів України та передового досвіду окремих країн світу (США, Великої Британії) для посилення формулювання авторських пропозицій стосовно удосконалення законодавства в частині кримінальної відповідальності за дезертирство, аналізу причин і умов його вчинення та запобігання.

Наукова новизна положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, повнота їх викладу в опублікованих працях.

Проведений аналіз запропонованої роботи свідчить про те, що в результаті проведеного дослідження авторці удалось вирішити поставлені завдання та отримати нові результати.

Так, привертає увагу проведений авторкою ретроспективний огляд правових джерел, який у комплексності та системності підходу надав можливість визначити періодизацію розвитку правової норми про кримінальну відповідальність за дезертирство на території сучасної України. Встановлено, що витоки досліджуваного кримінального правопорушення беруть свій початок ще з часів Київської Русі. Його унормування відбувалося тривалий час і охоплює шість історичних періодів становлення та розвитку кримінально-правового забезпечення та запобігання дезертирства в Україні, що дозволило сформулювати авторське визначення поняття кримінального порушення у виді дезертирства.

А.О. Кавунською виявлено та належним чином проаналізовано:

- причини та умови вчинення військовослужбовцями Збройних Сил України та інших військових формувань, які створені відповідно до законодавства дезертирства, зокрема в умовах воєнного стану в Україні;

- представлено кримінологічні портрети особистості військовослужбовця, який вчиняє дезертирство в Україні, з урахуванням його кримінально-правової та кримінологічної характеристики: 1) у мирний час; 2) у бойовій обстановці; 3) в умовах особливого періоду та окремо під час воєнного стану;

- проаналізовано зарубіжний досвід, зокрема США, Великої Британії щодо запобігання дезертирству та встановлено основні напрями удосконалення вітчизняного законодавства, які перебувають у прямому взаємозв'язку зі змістом сучасних державних стратегій у сфері запобігання злочинності у військовій сфері загалом та дезертирства зокрема.

Водночас, незважаючи на це, отримавши певну сталість правового унормування і до сьогодні питання кримінальної відповідальності за дезертирство і його запобігання залишаються надзвичайно актуальними для суспільства. Нині дезертирство загрожує не лише військовому правопорядку, але і воєнній безпеці держави, під якою розуміється «захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від воєнних загроз» як об'єктів кримінально-правової охорони.

Заслуговує на схвалення позиція авторки щодо:

- шляхів удосконалення вітчизняної системи морально-психологічного забезпечення військовослужбовців ЗС України та інших військових формувань, які створені відповідно до законодавства з урахуванням міжнародного досвіду

запобігання дезертирству провідними країнами світу, зокрема країнами учасницями НАТО, які брали безпосередню участь у бойових діях і вирішенні збройних конфліктів;

– заборони (обмеження) у період воєнного стану на території та в місцях дислокації військових частин і підрозділів ЗС України та інших військових формувань діяльності релігійних організацій, центральне управління яких розташоване на території країни-агресора, необхідної для уникнення дестабілізуючого впливу на військовослужбовців з боку релігійних організацій, що ведуть активну проросійську діяльність;

– наукової позиції, яка доведена на підставі проведеного аналізу статистичних даних, згідно з якою основними причинами, які кардинально вплинули на зростання кількості вчинення дезертирства в Україні, стали зміна воєнно-політичної ситуації в державі та збільшення кількості військовослужбовців;

– теоретичних положень про морально-психологічні, соціально-демографічні та кримінально-правові ознаки особистості дезертира в Україні й особливості його кримінально-протиправної мотивації;

- підвищення мінімальної межі покарання за дезертирство, вчинене в умовах особливого періоду, крім воєнного стану (ч. 3 ст. 408 КК) та в разі його вчинення в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці (ч. 4 ст. 408 КК). Разом з тим варто зазначити, що лише невідворотність покарання за кожне діяння вчиненого кримінального правопорушення буде ефективним в процесі їх запобігання.

Досліджуючи особливості притягнення до кримінальної відповідальності за дезертирство, авторка з урахуванням сучасних умов сьогодення (zmіни правового режиму в державі), доходить логічного висновку щодо необхідності корегування кримінально-правової політики держави у бік посилення кримінальної відповідальності за вчинення військових кримінальних правопорушень з більш зваженим застосуванням видів покарань, які застосовуються до військовослужбовців (арешт, тримання у дисциплінарному батальйоні) та більш ефективнішого впливу на попередження військової деликвентності.

Для цілісності уявлення та досягнення поставленої мети дослідження доволі доречною постала позиція авторки щодо проведення аналізу спеціальних питань відповідальності за дезертирство крізь призму класифікації військових кримінальних правопорушень за ступенем враженості їх специфічного характеру з використанням позитивного досвіду інших країн світу та грунтовним висвітленням заходів кримінально-правового характеру, які застосовувались/ються до осіб, що вчинили/яли досліджуване кримінальне правопорушення з подальшим окресленням проблемних питань та шляхів їх вирішення.

Оцінка структури та змісту дисертації, її завершеності в цілому.

Структура наукової роботи характеризується логічною упорядкованістю, послідовністю викладення матеріалу, що відображає тему дослідження.

Об'єкт і предмет дослідження чітко визначені, отримані результати відзначаються науковою новизною.

Для досягнення поставної мети авторка узагальнила сучасний стан дослідження та зарубіжний досвід окремих держав щодо причин, умов дезертирства та його запобігання, проаналізувала кримінально-правові ознаки вказаного кримінального правопорушення, сформулювала особливості кримінально-правової кваліфікації та спеціальні питання відповіальності, а також, окресливши проблемні питання, сформулювала шляхи їх вирішення.

Слід відзначити, що науковий стиль викладення тексту роботи та її оформлення не викликають зауважень. Дисертація у цілому є свідченням вільної орієнтації авторки у галузі кримінального права та кримінології, обізнаності у науковій літературі, а також законодавстві, що має безпосереднє відношення до забезпечення військового правопорядку.

Теоретичні висновки та практичні пропозиції базуються на достатньому науковому рівні, що свідчать про високий ступінь наукової кваліфікації КАВУНСЬКОЇ Анни Олександровни.

Наукові результати дисертації достатньо апробовані. Основні положення висвітлені у 10-ти наукових публікаціях, з яких 4 – наукові статті у виданнях, що визначені Міністерством освіти і науки України як фахові з юридичних наук, 1 – наукова стаття в періодичному правничому виданні іноземної держави, 5 – тези доповідей на науково-практичних заходах й розміщені у збірниках матеріалів наукових конференцій. Слід відзначити, що презентовані наукові праці є достатніми для наукового обґрунтування запропонованих авторкою положень як нових, висвітленню окреслених наукових проблем та формулюванню шляхів їх логічного вирішення.

За змістом, формою та об'ємом вказані напрацювання повною мірою відповідають вимогам МОН, які висуваються до праць такого гатунку та відображають змістовні положення отриманих результатів.

У цілому, аналізуючи зміст дисертації, наукові праці, опубліковані за темою дослідження, використані джерела, ступінь обґрунтованості отриманих результатів, дозволяє стверджувати, що рецензована робота КАВУНСЬКОЇ Анни Олександровни є кваліфікаційною науковою працею, що виконана особисто, у якій авторці удалось досягти поставленої мети.

Оформлення дисертаційної роботи здійснено відповідно до встановлених вимог і стандартів.

Значення дисертаційної роботи для науки і практики та можливі шляхи використання результатів дослідження.

Дисертаційна робота КАВУНСЬКОЇ Анни Олександровни з урахуванням актуальності дослідженого проблематики, обґрунтованості наукових результатів, результатів їх впроваджень у практичну діяльність є свідченням вагомого значення та важливості отриманих результатів для науки кримінального права та кримінології; кримінально-виконавчого права щодо запобіганню кримінальним правопорушенням у військовій сфері та забезпеченням воєнної безпеки у цілому.

Викладені у роботі висновки і практичні рекомендації впроваджені та можуть бути використані у:

- *практичній діяльності* – працівниками Державного бюро розслідувань, Спеціалізованих прокуратур у військовій та оборонній сфері (нині – спеціалізовані прокуратури у сфері оборони) та оперативно-службовій діяльності працівників ЗС України в частині запобігання та протидії дезертирству (акти впровадження Центрального управління Військової служби правопорядку (по м. Києву і Київській обл.) від 29 травня 2022 р. та військової частини А2466 Міністерства оборони України від 23 грудня 2022 р.);

– *науково-дослідній роботі* – для наукових досліджень кримінально-правової та кримінологічної характеристики дезертирства в Україні (акт впровадження Одеського державного університету внутрішніх справ від 15 грудня 2022 р.);

– *освітньому процесі* – під час формування матеріалів лекцій, тестових завдань, дидактичних матеріалів та методичних рекомендацій з кримінології, кримінально-виконавчого й кримінального права, а також при проведенні різноманітних занять у процесі підготовки бакалаврів і магістрів та в системі підвищення кваліфікації (акт впровадження Одеського державного університету внутрішніх справ від 15 грудня 2022 р.).

Проведений аналіз змісту дисертаційної роботи дає можливість засвідчити, що проведене дослідження є самостійним, його актуальність та науковий рівень не викликає жодних заперечень, отримані результати мають суттєве теоретичне та практичне значення.

Викладене вище є підставою для загальної позитивної оцінки дисертації КАВУНСЬКОЇ Анни Олександровни на тему «Кримінально-правова та кримінологічна характеристика дезертирства в Україні» як самостійного наукового дослідження з актуальної та важливої для науки, практики, особливо в умовах сьогодення, проблем забезпечення воєнної безпеки, військового правопорядку та протидії військовій деліквентності заходами кримінально-правового та кримінологічного впливу.

Проте, наголошуючи на позитивних аспектах дослідження, вважаємо за необхідне висловити певні **зауваження, вказати на дискусійні моменти, які потребують додаткової аргументації чи роз'яснення авторкою під час публічного захисту.**

1. Розкриваючи питання безпосереднього об'єкта складу злочину за ст. 408 КК України дисертуантка на с. 76 роботи зазначає, що «для вітчизняної теорії кримінального права характерною є тричленна класифікація об'єкта кримінального правопорушення по вертикалі: загальний (сукупність суспільних відносин, які охороняються кримінальним законом), родовий (група однорідних суспільних відносин, які охороняються кримінальним законом), безпосередній (безпосередні суспільні відносини, які охороняються кримінальним законом)». Зазначене твердження не завжди є таким і не може бути сприйнято щодо військових кримінальних правопорушень, передбачених розділом XIX Особливої частини КК України. Розкриваючи їх систему, ряд науковців незалежної України - Т.Ю. Касько («Кримінально-правова характеристика злочинів проти порядку проходження військової служби», автореферат дисертації, с. 5), М.І. Панов

(Поняття, система і види військових злочинів / Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини): навч. посіб. Харків: Право, 2011, с. 20), С.О. Харитонов (Кримінальна відповідальність за військові злочини за кримінальним правом України: монографія. Харків: Право, 2018, с. 196-197) та інші вчені в класифікації об'єктів кримінально-правової охорони «за вертикальлю» щодо військових кримінальних правопорушень виділяють видовий об'єкт посягання.

Автор цього відгуку зазначає, що «видовим об'єктом злочинів проти порядку проходження або несення військової служби (ст. 407-409 КК), пов'язаних з місцем перебування або виконання обов'язків військової служби, є та частина суспільних відносин порядку несення або проходження військової служби, посягання на які передбачає недотримання або порушення тих приписів національного законодавства у військовій сфері, які зобов'язують беззаперечно дотримуватись вимог військової дисципліни як складової частини військового правопорядку, що є тяжкими або особливо тяжкими злочинами за ступенем суспільної небезпеки у разі їх вчинення за особливо обтяжуючих обставин і за своїм спрямуванням посягають на кілька об'єктів «за горизонталлю» (основні і додаткові обов'язкові / факультативні безпосередні об'єкти)» (Карпенко М.І. Військові злочини: питання теорії, законодавства і практики : Монографія. Київ: ЗВО «Національна академія управління», 2019, с. 67).

2. На с. 56 дисертації дисертантка, аналізуючи генезу правової норми за ст. 408 КК, зазначає про зміни до цієї статті на підставі Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за окремі військові злочини» від 12.02.2015 р. № 194-VIII, яка і діє на даний час.

Разом з тим на підставі Указу Президента України від 7 серпня 2019 р. № 584/2019 «Питання Комісії з питань правової реформи» створена робоча група із провідних фахівців кримінального права, яка підготувала проект нової редакції Кримінального кодексу України [<https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2022/09/29/1-kontrolnyj-tekst-proektu-kk-29-09-2022.pdf>]. В його редакції станом на 29.09.2022 р. в книзі десятій «Кримінальні правопорушення проти порядку несення військової служби» в статті 10.2.3. («Самовільне залишення місця служби») пропонується змінити об'єктивну сторону вказаного правопорушення, виклавши її в наступній редакції «Військовослужбовець, який на строк понад сім діб самовільно: 1) залишив місце служби, 2) ухилився від виконання обов'язків військової служби або 3) не з'явився вчасно без поважної причини на службу у разі його призначення, переведення, відрядження, відпустки, лікування або звільнення з розташування військової частини,— вчинив злочин 3 ступеня». Наскільки запропоновані новели, в разі їх прийняття Верховною Радою України, посприяють більш ефективному запобіганню дезертирства.

3. Зазначаючи про ознаки військової частини як юридичної особи, дисертантка на с. 85-86 дисертації вказує, що «Враховуючи проведений аналіз, до основних ознак притаманних військовій частині ЗСУ можемо зарахувати такі:

- 1) не є юридичною особою;
- 2) є структурним елементом ЗСУ;
- 3) має найменування, печатку із зображенням Державного Герба України, рахунки в банківських установах;
- 4) фінансується в основному за рахунок коштів Державного бюджету України;
- 5) для забезпечення своєї діяльності веде самостійне господарство».

Погоджуючись з ознаками, вказаними нею в п. 2-5, не можемо погодитись, що військова частина не є юридичною особою.

Відповідно до п. 3.1.3 Положення про військове (корабельне) господарство Збройних Сил України, затверженого наказом Міністра оборони України від 16.07.97 № 300 «Про затвердження Положення про військове (корабельне) господарство Збройних Сил України», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 22 грудня 1997 р. за № 615/2419 «Командир військової частини (з'єднання), яка має права юридичної особи, у межах своїх повноважень та виділених коштів має право укладати господарські угоди або договори (додаток N 1) та несе повну відповідальність за обґрунтоване і правомірне витрачання (використання) коштів на пов'язану з цими угодами діяльність».

4. На с. 116-117 дисертації А.О. Кавунська, посилаючись на думки 3-х науковців України щодо змісту терміну «бойова обстановка», зазначає: «На підставі проведеного аналізу норм чинного законодавства та позицій вітчизняних учених ми доходимо висновку, що бойова обстановка, як кваліфікуюча ознака вчинення дезертирства в Україні, – це сукупність об'єктивних обставин, які виникають у зв'язку з реалізацією тактичних військових дій у процесі ведення загальновійськового вогневого бою з метою знищення противника, забезпечення оборони чи виконання інших бойових завдань, що здійснюється протягом обмеженого проміжку часу». При цьому не аналізується визначення цього терміну, яке дано законодавцем, що міститься в примітці до ст. 402 КК, де зазначено, що «під бойовою обстановкою в розділі XIX цього Кодексу слід розуміти обстановку наступального, оборонного чи іншого загальновійськового, танкового, протиповітряного, повітряного, морського тощо бою, тобто безпосереднього застосування військової зброї і техніки стосовно військового супротивника або військовим супротивником. Обстановка бою, в якому бере участь військове з'єднання, частина (корабель) або підрозділ, розпочинається і закінчується з наказу про вступ у бій (припинення бою) або з фактичного початку (завершення) бою». Відсутнє визначення терміну «бойова обстановка», що дається в словниках. На нашу думку «під бойовою обстановкою в розділі XIX цього Кодексу слід розуміти стан військових частин, підрозділів з використанням зброї, бойової техніки, спеціальних і транспортних засобів, засобів зв'язку та телекомунікацій, інших матеріально-технічних засобів під час здійснення ними тактичних або оперативно-тактичних дій по виконанню бойових завдань у відповідному районі місцевості протягом певного часу, а так само зазначені дії окремих військовослужбовців» (Карпенко М.І. Військові злочини: питання теорії,

законодавства і практики : Монографія. Київ: ЗВО «Національна академія управління», 2019, с. 285).

5. На с. 183-184 дисертації здобувачка зазначає, що «13 грудня 2022 р. прийнятий Проект Закону «Про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законодавчих актів України щодо особливостей несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці» № 2824-IX [175], який на момент закінчення нашого дослідження прийнятий не був».

З моменту прийняття Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці» від 13 грудня 2022 р. № 2839-IX, що набув чинності 27 січня 2023 р., передбачено, що в разі вчинення в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці кримінальних правопорушень, передбачених, зокрема, і ст. 408 КК України суди при призначенні покарання не можуть застосовувати положення ст. 69 («Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом»), ст. 75 («Звільнення від відбування покарання з випробуванням») КК. Виходячи із змісту теми дисертаційного дослідження, яка позиція дисертантки щодо його можливої ефективності по запобіганню дезертирства серед військовослужбовців під час широкомасштабної російської агресії проти України.

6. Як і будь-яке наукове дослідження дисертаційна робота від творчого задуму до кінцевого оформлення має відповідати встановленим вимогам. Підтверджуючи актуальність обраної теми, належний ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків, їх достовірність та новизну, водночас зауважимо, що в роботі зустрічають окремі положення, які мають певну некоректність.

В роботі присутні стилістичні, граматичні та пунктуаційні помилки (як приклад на с. 125, 203 дисертації зазначається, що «блізько 5000 військовослужбовців не вийшли з окупованої території АР Крим», маючи на увазі події 2014 р., тоді як в авторефераті на с. 17 вказано «блізько 5000 тис. військовослужбовців», тобто 5 млн, що викликає сумніви щодо достовірності).

У списку використаних джерел у пунктах 141 і 142 (с. 222 дисертації) значиться як використані джерела 2-ї постанови Верховного Суду України відповідно від 01.12.2022 р. і від 31.05.2018 р. Але при перевірці вияснилось, що мова йде про постанови Верховного Суду. Принагідно зазначити, що Верховний Суд розпочав свою роботу з 15 грудня 2017 р.

Водночас висловлені пропозиції та зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованої роботи, оскільки вони, на нашу думку, не торкаються основних концептуальних положень дисертації, мають дискусійний і рекомендаційний характер та можуть бути враховані авторкою у майбутніх наукових дослідженнях.

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що дисертація **КАВУНСЬКОЇ** Анни Олександрівни на тему: «Кримінально-правова та кримінологічна характеристика дезертирства в Україні» є самостійною

завершеною кваліфікованою науковою роботою, яка містить нові науково обґрунтовані результати в галузі кримінального права та кримінології, що мають істотне науково-теоретичне та практичне значення.

Автореферат і анотація дисертації повністю відповідає її змісту.

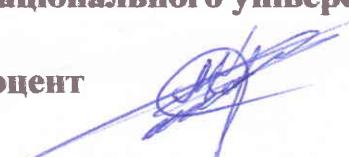
Опубліковані авторкою наукові праці розкривають основний зміст роботи. Робота пройшла належну апробацію.

Дисертація виконана на належному науковому рівні і повністю відповідає вимогам, які встановлені до кваліфікованих наукових робіт, які подаються з метою присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук – Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 липня 2013 року № 567 (із змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (із змінами).

Вищепередоване дозволяє зробити **остаточний висновок** про те, що авторка дисертації – КАВУНСЬКА Анна Олександрівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук з наукової спеціальності 12.00.08 – «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право».

Офіційний опонент –

професор кафедри правового забезпечення
гуманітарного інституту Національного університету
оборони України
доктор юридичних наук, доцент

Микола КАРПЕНКО

«19» червня 2023 р.

Білявський
А. БІЛЯВСЬКИЙ